

Motion till riksdagen 2024/25:575

av **Niels Paarup-Petersen m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2023/24:164 Stärkta skolbibliotek

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs förtydligande vad gäller vilka skolenheter som anses vara föremål för särskilda skäl att erbjuda en mer flexibel skolbiblioteksverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör upprättas tydliga ramar vad gäller vilka sanktionsmöjligheter som kan riktas mot skolor som inte lever upp till regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) och regeringens förslag till lag om ändring i bibliotekslagen (2013:801), och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör genomföras en uppföljning av vilka konsekvenser regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800) och regeringens förslag till lag om ändring i bibliotekslagen (2013:801) får för huvudmännens respektive skolenheternas ekonomi och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Enligt skollagen (2010:800) ska alla elever ha tillgång till skolbibliotek. Trots detta visar undersökningar att många skolor inte lever upp till detta krav. Skolbibliotek finns ofta tillgängliga endast på vissa tider, är underbemannade eller saknar kompetent personal. Detta påverkar elevernas möjlighet att tillgodogöra sig undervisningen och särskilt för de elever som är i störst behov av extra stöd, såsom barn från socioekonomiskt utsatta områden eller med särskilda behov.

Forskning visar att elever som har tillgång till välfungerande skolbibliotek ofta presterar bättre i skolan, inte bara i läsning utan även i andra ämnen som samhällskunskap och naturvetenskap. Skolbibliotek bidrar också till att främja

informationssökning och kritiskt tänkande, vilka är viktiga färdigheter i dagens informationssamhälle. Biblioteken kan dessutom fungera som en trygg plats där elever kan utforska nya idéer och utveckla en djupare förståelse för litteratur och kultur.

Mot bakgrund av detta välkomnar Centerpartiet regeringens ambition att stärka tillgången till ändamålsenliga och bemannade skolbibliotek. Centerpartiet eftersöker dock flera förtydliganden för vad som kan anses vara särskilda skäl att erbjuda en mer flexibel skolbiblioteksverksamhet och vilka sanktionsmöjligheter som exempelvis skolinspektionen har möjlighet att rikta mot de skolor som inte efterlever de krav som presenteras i propositionen. Vidare anser Centerpartiet att det behövs genomföras en kartläggning över vilka konsekvenser de föreslagna lagändringarna får för huvudmännen respektive skolenheternas ekonomi.

Stort tolkningsutrymme vad gäller särskilda skäl att erbjuda en mer flexibel skolbiblioteksverksamhet

I propositionen framgår det att skolbibliotek ska kunna tillhandahållas på en annan skolenhet eller på ett folkbibliotek vid särskilda skäl. Ett sådant särskilt skäl kan vara skolor som är mycket små och har så få elever att det inte är möjligt att bedriva skolbiblioteksverksamhet på den egna skolenheten. I propositionen specificeras detta bl.a. med skrivningen ”elevantalet på skolan [behöver] vara ovanligt lågt” och ”elevantalet ska vara så begränsat att tillhandahållandet av ett skolbibliotek i egen regi skulle utgöra en orimligt stor del av den totala verksamheten vad gäller kostnader, bemanning osv.”.

Det är viktigt att alla skolor möts av höga krav och förväntningar men att de också har förutsättningar att leva upp till dem. Centerpartiet anser därför att det i grunden är positivt att mindre skolor, inte minst byskolor i glesbygd, är föremål för lättnader vad gäller kravet på bemannade skolbibliotek. Definitionen som specificeras i propositionen anser vi dock är alldeles för diffus och otydlig. Mer än en fjärdedel av Sveriges skolor har färre än 100 elever och över hälften har 200 elever eller färre. Vilka skolor som åsyftas påverkar inte bara hur många skolor som anses skyldiga att tillhandahålla bemannade skolbibliotek och därigenom hur mycket resurser staten behöver tillskjuta till kommunerna. Det mycket omfattande tolkningsutrymmet medför dessutom att det finns stor risk att skolor, som egentligen har förutsättningar att tillhandahålla bemannade skolbibliotek, kan runda kraven. Mot bakgrund av detta anser Centerpartiet att det behövs en tydligare precisering vad gäller vilka skolor som omfattas av lättnaderna.

Frånvaro av konsekvenser

I propositionen avses med ett skolbibliotek en samlad, gemensam och ordnad verksamhet med ett allsidigt och målgruppsanpassat utbud av analoga och digitala medier som ställs till lärarnas och elevernas förfogande för att användas som en resurs i undervisningen. Utöver de ändamål som anges i bibliotekslagen (2013:801) ska dessutom ett skolbibliotek främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet. Vidare ska varje huvudman i en biblioteksplan bl.a. precisera hur ändamålet med skolbibliotek ska uppnås. Centerpartiet anser att dessa krav är rimliga att ställa med förutsättning att de resurser som tillskjuts från staten är i balans med dessa krav. Centerpartiet anser

dock att propositionen är oklar vad gäller vilka konsekvenser och sanktionsmöjligheter som kan riktas till en huvudman som inte lever upp till kraven. Centerpartiet anser att det finns en betydande risk att kraven inte efterlevs om sådana konsekvenser inte specificeras i propositionen. Centerpartiet anser därför att det behöver tas fram tydligare ramar för vilka sanktionsmöjligheter och konsekvenser som kan riktas gentemot de skolor som bryter mot de föreslagna lagändringarna i propositionen.

Ekonomiska förutsättningar

Den ekonomiska krisen har lett till en allvarlig kris för den svenska välfärden. Svenska lärare larmar bl.a. om en uppsägningsvåg inom skolväsendet, och SKR har bl.a. prognoserat att underskottet för kommuner och regioner för 2024 kommer att uppgå till hela 28 procent. I regleringen till propositionen ingår en finansiering av förstärkta och bemannade skolbibliotek på drygt 400 miljoner kronor. Likt vad som bl.a. går att läsa i det remissvar som inkommit från SKR finns det flera brister i de beräkningar som regeringen gjort. När SKR även räknar med pensionskostnader och personalkostnader för innevarande år uppgår den totala kostnaden i stället till drygt 2 miljarder kronor. Detta innebär att kommunerna kommer att behöva ta en stor del av kostnaden av reformen själva – detta i en tid med minskade resurser på kommunal nivå och massuppsägningar av skolpersonal. Centerpartiet ser med oro på att de krav och mål som följer med propositionen inte är i balans med de resurser som avsätts. För att säkerställa att huvudmännen och skolenheterna tilldelas tillräckliga resurser för att klara av sitt uppdrag anser Centerpartiet att det behöver genomföras en kartläggning efter att de föreslagna lagändringarna har trätt i kraft.

Niels Paarup-Petersen (C)

Anna Lasses (C)

Anne-Li Sjölund (C)

Anders Ådahl (C)